

a szovjet csapatok, Magyarország elfoglalhatja helyét a szabad országok között.

Szakmai előmenetelemben szorgalmamnak éppúgy szerepe volt, mint annak a tudásnak, amelyet a magyar egyetemen szereztem. Például azokban a munkálatokban, amelyeket a kitűnő Dr. Ömer Tarman professzossal együtt amerikai segítséggel indítottunk a takarmánynövények és a legelők, mindenekelőtt a falvak köztulajdonát képező legelők minőségének javítása érdekében, számomra sok szempontból iránymutató volt a magyar Zöld Mező nevű szervezetnek a falusi legelők javítását szolgáló tevékenysége. Mint egyetemi hallgató tapasztaltam, hogy az egyetemi asszisztensek együttműködtek a helyi vezetőséggel, és a Zöld Mező szervezet tagjai kerékpárra ülve járták a falvakat, s adtak tanácsokat. Magam is sok ilyen úton vettem részt. Az ottani szabályok lehetővé tették, hogy a falusi legelők gondozása és javítása során egyúttal a pásztorok, a technikai személyzet hozzáértését is növeljék.

Amikor 1951-ben a Mezőgazdasági Minisztériumban létrehoztam a mező-legelő- és takarmánynövény-osztályt, majd amikor továbbfejlesztettem, éppúgy, mint amikor szakembereket neveltem; doktori és docensi disszertációm készítése során éppúgy, mint professzorként végzett kutatásaim során mindig eszembe jutottak diákéveim, mindig ugyanazzal az élvezettel végeztem munkámat, mint egyetemi hallgatóként. Mindenekelőtt akkor, amikor Hakkari, Şemdinli, Yükekova, Van, Özalp, Erzurum és Kars megyékben végzett munkálataimban kerestem a magyar mezőkkel és legelőkkel való hasonlóságokat,

s ezeken a keleti vidékeken találtam is meg egyező vonásokat.

Mintegy ötven éve igyekszem megismerni, és – amikor lehet – másokkal is megismertetni Magyarországot. Meggyőződtem arról, hogy a magyar alapjában nemeslelkű nép. Azt a magyar társadalmat, amelyet fél évszázada megismertem, nagyrészt bizalomkeltő, kitarító, felvilágosult, a szépet szerető emberek alkották. Az udvariassági szabályokat tiszteletben tartók, nyugodt és segítőkész emberek, akik könnyen jó barátságba léptek azzal, aki iránt bizalmat éreztek. [...] Az elmúlt hetvenöt évben Magyarország három történelmi korszakot élt át, és eközben három nemzedék váltotta egymást, mindegyik más és más rendszerben születve. Természetesen nem könnyű dolog a zárt rendszer gondolkodásmódjában nevelkedett nemzedékek számára a szabad rendszer látásmódját elsajátítani. A magyar társadalom számára is nehézségekkel teli a demokratikus rendszerre való áttérés. Az elmúlt néhány év tapasztalatai mégis azt mondatják velem, hogy a magyar társadalom semmit sem veszített jó tulajdonságaiból, hazaszeretetéből és abból a törekvéséből, hogy lépést tartson a kor követelményeivel. Innen, a távolból is érzem, hogy a szépművészetek, az irodalom, a tudomány (az elmúlt időszakban a magyarok öt Nobel-díjat is kaptak) és a kereskedelem terén rövid időn belül be fogják hozni összes elmaradásukat.

Kulcsszavak: török–magyar kapcsolatok a két világháború között, a régi Magyarország, mezőgazdaság, budapesti és vidéki emlékek, magyarok török szemmel

SZENT ISTVÁN KIRÁLYTÓL A MAI MAGYORSZÁIG¹

Dursun Ayan

szociológus,² Ankara, Törökország
dursunayan@hotmail.com

Törökországban a magyarokat általában testvérnek tekintik. Valamiféle titokzatos tudás ez: azok is, akik nem tanultak történelmet, nem foglalkoztak nyelvekkel, de még az írástudatlanok is hisznek benne. Érzés ez inkább, mint tudás, ugyanakkor egy vágy kifejezője. Persze vannak olyanok is, akik nem fogadják el, többnyire mert nacionalista indítatásúnak látják ezt a testvériségérzést, némelyek pedig más okokból utasítják el a gondolatát. Az elutasítás valószínűleg abból fakad, hogy a nacionalisták nem rokonszenveznek Magyarország szocialista múltjával, a szocialisták, illetve az iszlamisták pedig a nemzetben való gondolkodástól ódzkodnak. De legyen bár szó akár azokról, akik hisznek a két nép testvériségében, vagy azokról, akik nem hisznek benne – a konkrét történelmi tényeket senki nem vizsgálja.

Pillanatnyilag nincs más bizonyíték a kezünkben, mint hogy mind a magyar, mind a török ragozó (agglutináló) nyelv, továbbá vannak bizonyos nyelvi megfelelések és legendatörédek a Volga–Káma vidéki „öshaza” korából. Felmerül még a pentaton zene kérdése, illetve az Attila-legenda. Ennyi nem elég!

A további tudományos vizsgálódások és viták segíthetnek abban, hogy világosabban lássunk, de ezt az időre kell bízunk. Ám hozzanak az új kutatások pozitív vagy negatív eredményt, a magyar–török testvériség az emberek nagy részének tudatában nem annyira értelmi, mint érzelmi kérdés marad.

És mi lesz, ha nem bizonyítható a rokonság? A törökök többsége továbbra is hinni fog benne, s ha egy magyarral találkozik, úgy fog rá mosolyogni, mintha legalábbis egyazon testvértörzsből származnának; és ha a nyelvet nem beszéli is, mond neki egy-két szót, például azt, hogy *Duna* vagy hogy *Attila*. Baj ez? Helytelen volna a testvériség éppen a mi körünkben, amikor a hűvös, egoista gondolkodásmód rossz irányba tereli az emberi viselkedést egyrésztől, másrésztől viszont, valamiféle romantikus megértéssel, a civilizációkat egymás felé próbáljuk terelni? Vagy valami modern skizofréniával az emberiség hirdeti a *testvériséget*, de nem követi?

A Jézusért a katolikusok nevében az ortodox keresztények és a muszlimok ellen küzdő magyarok, illetve a Mohamed próféta üzenetét Európába juttatni kívánó törökök a török

munkásságát szociológiai szempontból megközelítő tanulmányáig a legkülönbözőbb témákban megjelent írásai igazolják. Balassi Bálint és más magyar költők török műfordítója.

¹ Tasnádi Edit fordítása

² Az 1957-ben született Dursun Ayan a Családkutató Intézet munkatársa. Széles érdeklődését a lovaspólvó történetét feldolgozó monográfiájától Bartók Béla

ténelem során ellenségeskedő testvérekként kerültek szembe egymással. Egy későbbi időszakban a törököket az anatóliai fennsíkon, a magyarokat pedig Kelet-Közép-Európa síkságain azért zsákmányolták ki, hogy megakadályozzák emerről a kommunizmus, amonnan pedig a kapitalizmus terjedését. Ha tagadnánk is a magyarok és a törökök vérrokonosságát, e két nép sorsközössége tagadhatatlan. Az, amit az 1956-os magyar felkelés kapcsán a törökök a magyarok iránt éreztek, csakis a kulturális tudat alatt megbúvó ázsiai alapelem megnyilvánulása lehetett. Hiszen például a kubai szovjet elnyomás nem érintett meg bennünket, törököket annyira, mint a magyarokra nehezedeő nyomás. Ha netán az EU- és a NATO-tagság a magyarok és a törökök között új problémákat vetne fel, a testvériség érzése valamilyen formában talán ismét a felszínre kerülne.

A politikusok és kiszolgálóik, akik tudják, hogy a magyarok és a törökök ragaszkodnak a maguk sajátosságaihoz, oly módon akarják erősnek érezni magukat, hogy kinevelik a népeinket manipulálni képes politikusokat. Régi történet ez. Minek a jutalma volt az, hogy a katolikus Róma koronát küldött a magyar Istvánnak? Minek a díja volt a kard, amelyet az arab kalifa a szeldzsuk Togrul bégnek adott 1058-ban? Milyen terhet raktak ezzel a vállukra? Ezek a bátor és József Attila szavával „*tiszta*” emberek nagyon is jól látták, hogy a létezés, a megmaradás harcot jelent. Történelmüknek ezzel megadták a formáját, s az iszlám, illetve a kereszténység e két nép nemzeti kilétének elválaszthatatlan részévé vált. Ha sok csapás érte is őket, ha küzdöttek, fáradtak is, élnek ma is, és a törzsek közti, történelmi s mai szövetségek és nemzetközi koalíciók sokkal tartoznak nekik. Hiába próbálják a törököket és a magyarokat a mai geopolitikai

feltételekkel leírni, ázsiai karakterük lendülete volt és marad a meghatározó.

E két nép oly sokat nyert és veszített a vallások és az ideológiák révén, hogy a témát érdemes volna alapos vizsgálódások tárgyává tenni. A kutatás során azonban nem szabad a szociomorfológiai vonatkozást, vagyis a népességet szem elől téveszteni. Míg a magyar lakosság fogyatkozása már régebben megindult, ez a török népességben csak a 2000-es évek elejétől tapasztalható. A népességi adatok történelmi-szociológiai dinamikát tükröznek, ezért nem szabad figyelmen kívül hagyni vagy olcsó ideológiák oltárán feláldozni őket. A Magyarországból hosszú-hosszú éveken keresztül folytatódó kivándorlás révén kvalifikált munkaerő, s vele tudomány, művészet, kultúra és sport került Nyugat-Európába, illetve Amerikába. A csodás Hollywood megteremtői, az elméleti fizika óriásai könnyen megtalálták helyüket a keresztény világban. Ez a gazdagság azonban egyre kevésbé tükröződött otthagyt hazájukban. Magyarország joggal lehet büszke a népességéhez képest másoknál több Nobel-díjasára és olimpiai érmére, de meg kell őriznie szociodemográfiai strukturális erejét ahhoz, hogy e kitűnő civilizációs képességeit továbbvihesse. Ezért az első magyar király, István koronáját őrző unokáknak különösen erősnek és bölcsnek kell lenniük. A magyaroknak folytatniuk kell gazdag civilizációs és kulturális múltjukat: ennek az örökségnek a továbbvitele a politikai rendszerek fölött álló szociomorfológiai adottság.

A munkájukat pénzé tevő, a német gyárakban mindenféle társadalmi presztízst nélkülöző munkát elvégző törökök még keményebb körülmények között, marginális helyzetben, idegenben játsszák tovább filmjüket. Még ha sikerülne is Európában maga-

sabb társadalmi-gazdasági viszonyok közé kerülniük, egy általános demográfiai romlás küszöbén állunk. Bár a népességfogyást ezekben az országokban a kommunizmus és/vagy a kapitalizmus következményének tartják, ennek filozófiai alapja nem más, mint egy harmadosztályú egzisztencializmus és egy leegyszerűsített szabadságfelfogás. Holott az egyén és a szociológiai egységek szabadsága nem a könnyű életnek, hanem a nehézségek legyőzésének az eredménye.

Nem akarok a globalizáció, a posztmodern, a stratégia és más hasonló populáris fogalmakra kitérni, hiszen tudjuk, vannak fontosabb fogalmak és teóriák is, amelyek ezeket magukba foglalják: mindenekelőtt a társadalmi változás, illetve a civilizációk kölcsönhatása. Szándékosan nem a civilizációk találkozásáról vagy összeütközéséről beszélek. A társadalmi változások átfogó elméletei közül a konfliktuselmélet és a strukturalista-funkcionalista elmélet a marxizmuson belül is helyet kapott, így fogódzót ad a magyar társadalom legutóbbi száz esztendejének megvilágításához; az egyéneknek az oktatás és a gazdaság színvonalát emelni kívánó függőleges mobilitása (*mobilité vertical*) azonban erőteljesebb hangsúlyt kap, s ezzel Vilfredo Pareto olasz közgazdász és szociológus nézetei igazolódni látszanak.

Ha a magyarok és a többi vasfüggöny mögötti ország által az utóbbi húsz évben végrehajtott kapitalizmus kísérlete nem jelent is visszatérést a kommunizmushoz, elvezethet-e egy funkcionista szociális államhoz? Előfordulhat-e, hogy az oroszok egy új világnézettel

létrehoznak egy alternatív társadalmi-gazdasági felfogást az Amerikai Egyesült Államokkal és az Európai Unióval szemben? Szükségességét a történelem fogja megmutatni. Ennek az előrejelzésnek az alapja az, hogy az európai népek számára megfelelőbb egy olyan felfogás, amelyet szociális államnak vagy funkcionista szocialistának lehet nevezni, hiszen az egyént akadályozó, központilag tervezett, kollektivistá gazdasági struktúrák (a kommunizmus) és a könyörtelen versenyre alapuló kapitalista struktúrák egyaránt az európai politikai és gazdasági hagyomány folyamatos kritikájának tárgyát képezik. A magyarok a jövőben is egy szociálisállam-eszményt fognak követni. Ha a kapitalizmus könyörtelensége rájuk kényszeríti, akár az 1956-os felkeléshez hasonló esemény is bekövetkezhet. Hiszek abban, hogy a népük iránt elkötelezett magyar államférfiakban van annyi intelligencia, hogy megelőzzék az ilyesféle tragédiákat.

Ahhoz, hogy a testvér magyar nép ön maga sorsát jobba tegye, elengedhetetlenül szükséges az oktatás színvonalának emelése és a gazdaság megerősítése, illetve mindkettőhöz a pszichológiai motiváció. Bármiféle utat válasszanak is a civil társadalmi szervezetek azért, hogy biztosítsák a nép részvételét az irányításban, a magyar népnek hatékony és dinamikus formában kell részt vállalnia a politikai vezetésben.

Kulcsszavak: *török–magyar rokonság, történelmi párhuzamok, magyarok török szemmel, magyar modell, civil társadalom*